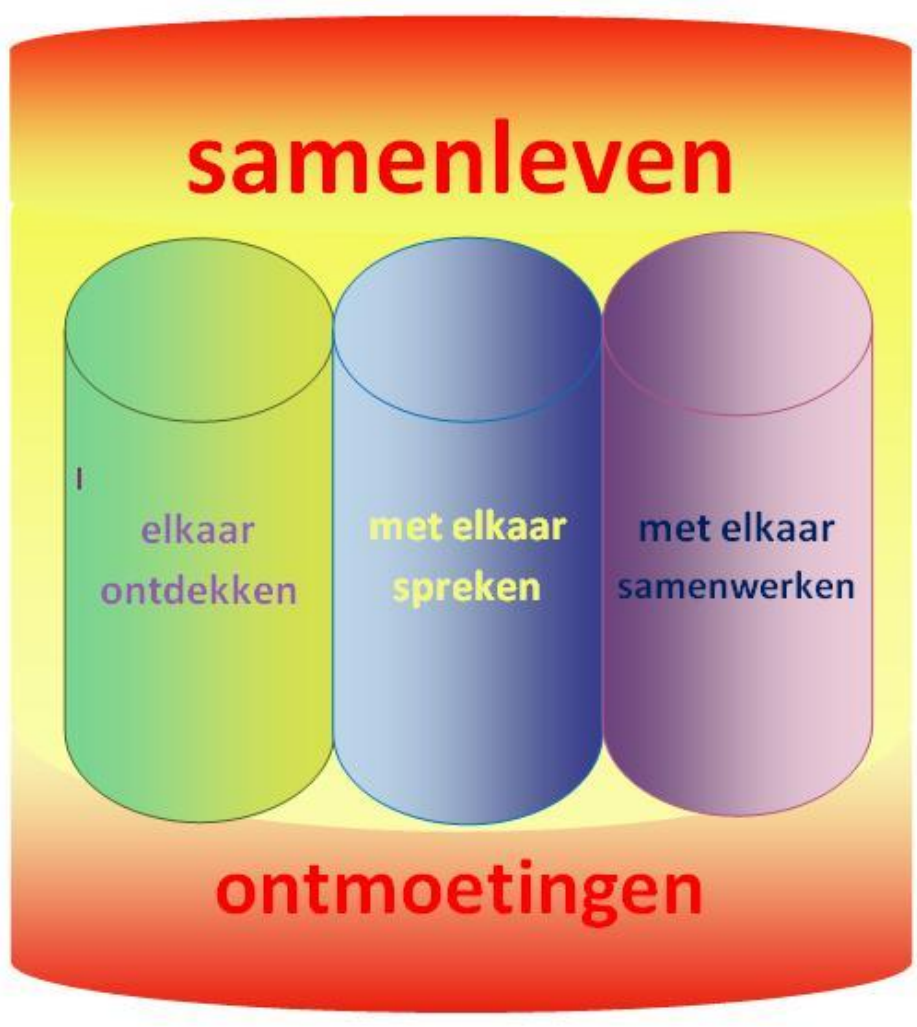

Samen anders, anders samen

Levensbeschouwelijke vakken: eigenheid en ontmoetingen

Anglicaanse
godsdienst

Islamitische
godsdienst

Israëlitische
godsdienst

Niet-
confessionele
zedeleer

Orthodoxe
godsdienst

Protestants-
evangelische
godsdienst

Rooms-
katholieke
godsdienst

Gemeenschappelijke modules LBV
Lager onderwijs

Inhoud

Voorwoord	2
1. Van samenwerking tot gemeenschappelijke modules.....	3
2. Competenties.....	3
3. Leerlijnen.....	6
4. Levensbeschouwingen leren kennen en vaardigheden ontwikkelen	7
5. Geëngageerd aan de slag met gemeenschappelijke modules.....	8
6. Overzicht modules	9
7. Fiches modules	10
7.1 Fiche 1: De berenvrienden	10
7.2 Fiche 2: Vrede in de berenklas.....	10
7.3 Fiche 3: Ik heb mijn eigen naam en jij ook!	12
7.4 Fiche 4: Anders-zijn. Verscheidenheid: een rijkdom!	13
7.5 Fiche 5: Stilstaan bij armoede.....	14
7.6 Fiche 6: Beloofd is beloofd	15
7.7 Fiche 7: De aarde en haar waarde!	16
7.8 Fiche 8: Anders-zijn: Appartemensen	17
7.9 Fiche 9: Begrafenisrituelen en rouwen	18
7.10 Fiche 10: Kent vrede grenzen?.....	19
7.11 Fiche 11: Verrassende ontmoetingen	20
7.12 Fiche 12: We vieren de verschillen!	21

www.everyoneweb.com/nascholinglbv

Uitgave Nascholingsinstituut levensbeschouwelijke vakken vzw, Antwerpen 2012
Breugelstaat 60, 2018 Antwerpen

Voorwoord

Een huis, een gesprekstafel, een spiegel en samen aan de slag

De gemeenschappelijke modules levensbeschouwelijke vakken (afgekort LBV) beogen leerlingen inzicht te verschaffen in het levensbeschouwelijk *huis* van anderen, hen samen te brengen rond een *gesprekstafel* en hen met elkaar te laten *samenwerken*. Hierdoor kunnen leerlingen interlevensbeschouwelijke competenties ontwikkelen die hen toerusten om hun eigen levensbeschouwelijke identiteit te laten groeien en om samen met anderen constructief in de samenleving te staan.

Alle informatie in de modules over elke levensbeschouwing komt van de eigen levensbeschouwing zelf of *van binnenuit*. De modules zijn immers samengesteld door leerkrachten die behoren tot alle onderwezen levensbeschouwingen met ondersteuning van hun inspecteurs-adviseurs. Zo worden de leerlingen als het ware ontvangen in het *huis* en de *thuis* van de andere. Het *leren over de ander* wordt zo verbonden met het *leren van de ander*. Het vergaren van informatie en het opdoen van kennis over levensbeschouwingen zullen daarom effectiever resulteren in inzicht en begrip.

Inzien en begrijpen zullen toenemen bij *gesprek en communicatie* (in de brede betekenis van het woord) over levensbeschouwingen en andere thema's die de samenleving aanbelangen. Leerlingen kunnen steeds vragen stellen en elke levensbeschouwing kan zelf verkenning, toelichting en verdieping geven.

Leerlingen die samen een project ontwikkelen, *samen aan de slag gaan of eventueel samen actie* ondernemen, zullen elkaar en hun levensbeschouwing nog beter leren kennen en zich meer met elkaar verbonden weten, vooral wanneer motivatie en zingeving bij de ontwikkeling van het project aandacht krijgen.

Onderwijs in de eigen levensbeschouwing is essentieel voor de persoonlijkheidsontwikkeling van de leerlingen en de ontwikkeling van hun normen- en waardenkader. De niet-karikaturale maar open kennismaking met andere levensbeschouwingen werkt als een *spiegel* waardoor leerlingen hun eigen levensbeschouwing beter leren kennen en in hun leven een plaats geven zonder hun levensbeschouwing absoluut en exclusief te stellen. Jongeren leren hierdoor met een open houding aan de samenleving deelnemen en bovendien zelfstandig en gefundeerd hun eigen levensbeschouwing bepalen. Om dit proces mogelijk te maken, worden modules met een geleidelijke opbouw verspreid over zes leerjaren aangeboden: de modules lager onderwijs worden in deze brochure voorgesteld, modules secundair onderwijs worden verder ontwikkeld.

Diverse aspecten van *kinder- en mensenrechten* krijgen in de cursussen levensbeschouwing bijzondere aandacht. *Onderwijs in de eigen levensbeschouwing* dat een onbevangen openheid heeft voor andere levensbeschouwingen waarbij men *over de ander leert door van hem te leren* - zoals wordt aangereikt in deze voorbeeldmodules – staat garant voor een optimale toepassing van het recht op het ontwikkelen en het weloverwogen kunnen kiezen van een eigen levensbeschouwing.

Herman Aerts

1. Van samenwerking tot gemeenschappelijke modules

Elk levensbeschouwelijk vak schenkt in de eigen, identiteitsgebonden lessen aandacht aan andere levensbeschouwingen en aan het samenleven. Bovendien kennen de levensbeschouwelijke vakken al lang een traditie van samenwerking die voortdurend in ontwikkeling is. Leerkrachten LBV werken samen aan projecten waardoor leerlingen elkaars levensbeschouwing leren kennen, met elkaar leren omgaan en oefenen in samenwerking. De mate waarin dit gebeurt en het behaalde leereffect ervan kunnen afhankelijk zijn van de schoolcultuur en -populatie, de persoonlijke voorkeur van de leerkracht LBV en diverse andere omstandigheden. Het aanbieden van gemeenschappelijke modules is dan ook een logische ontwikkeling die beantwoordt aan de opdracht van de levensbeschouwelijke vakken en deze opdracht ondersteunt. De modules zijn een instrument dat de visie en de vaardigheden voor een interlevensbeschouwelijke dialoog en het interlevensbeschouwelijk samenleven beoogt te stimuleren en versterken bij leerkrachten en leerlingen.

Bij studiedagen georganiseerd door het 'Nascholingsinstituut Levensbeschouwelijke vakken vzw', opgericht in 1998, stelden leerkrachten LBV gemeenschappelijke projecten voor. Om het inspirerende, motiverende en vormende effect van goede praktijkvoorbeelden vast te houden en te vergroten, werd in samenwerking met de inspectie LBV besloten een aantal gemeenschappelijke modules verder uit te werken.

In 2011 en 2012 werd een kader van competenties en leerlijnen ontwikkeld met daarbij horende modules lager onderwijs. Enkele bestaande modules werden geoptimaliseerd en een aantal nieuwe werd ontwikkeld. Dit project werd mogelijk dankzij intensief en dynamisch werk en groot engagement van een honderdtal leerkrachten, actief in een tiental werkgroepen waarin alle levensbeschouwingen vertegenwoordigd waren.

2. Competenties

De commissie levensbeschouwelijke vakken (CLBV) heeft 'Interlevensbeschouwelijke competenties in het kader van dialoog en samenwerking tussen levensbeschouwingen op school' lager en secundair onderwijs uitgeschreven. In de inleiding staat te lezen:

De commissie levensbeschouwelijke vakken (CLBV) onderstreept het belang van de ontwikkeling van een eigen levensbeschouwelijke identiteit om interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD) en/of interlevensbeschouwelijke samenleven (ILS) mogelijk te maken. In de (al dan niet) onderscheiden LBV wordt op open en positieve wijze de persoonlijke levensbeschouwing geëxpliciteerd én over de andere levensbeschouwingen gesproken met respect. Tegelijk stelt de CLBV dat een levensbeschouwelijke identiteit zich ook ontwikkelt door expliciet contact met andere levensbeschouwingen. De ontmoeting met relevante vertegenwoordigers van andere levensbeschouwingen brengt de levensbeschouwelijke eigenheid op bewuster niveau. De ontdekking van o.m. verschillen en gelijkenissen nodigt de leerling uit zichzelf te positioneren op levensbeschouwelijk vlak.

Verder is vermeld dat:

Het Nascholingsinstituut levensbeschouwelijke vakken schoolprojecten ontwikkelt die de kennismaking, de dialoog en het samenleven van de LBV op een bewuster niveau brengen.

Toelichting bij de Interlevensbeschouwelijke competenties is terug te vinden op:

www.ond.vlaanderen.be/inspectie

Competenties interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD) en interlevensbeschouwelijk samenleven (ILS)	
Ik en mijn levensbeschouwing	
kennis	vaardigheden en attitudes
De leerling ontdekt en verwoordt 1. de levensbeschouwelijke kenmerken van de eigen ontwikkelende identiteit. 2. de eigenheid van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt. 3. de interne pluraliteit van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	De leerling 4. verwoordt open en bedachtzaam gedachten, gevoelens, ervaringen en normen en waarden vanuit de eigen levensbeschouwing. 5. gaat respectvol en open om met de eigenheid van de eigen levensbeschouwing. 6. gaat respectvol en open om met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing. 7. ontwikkelt een positief zelfbeeld en neemt initiatief gebaseerd op beleving van de eigen levensbeschouwing.
Ik, mijn levensbeschouwing en deze van de ander	
kennis	vaardigheden en attitudes
De leerling ontdekt en verwoordt 8. de eigenheid van andere levensbeschouwingen. 9. de eigenheid van een levensbeschouwing zoals een bevoorrechte getuige of een relevante vertegenwoordiger van een levensbeschouwing ze voorstelt. 10. gelijknissen en verschillen tussen levensbeschouwingen. 11. de interne pluraliteit in verschillende levensbeschouwingen.	De leerling 12. herkent en benoemt de levensbeschouwelijke kleuring van gedachten, gevoelens, ervaringen, waarden en normen bij zichzelf en anderen. 13. respecteert het bestaan van levensbeschouwingen. 14. luistert empathisch naar leefijdsgenoten met een andere levensbeschouwing. 15. verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen. 16. is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwingen. 17. gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.
Ik, mijn levensbeschouwing en de samenleving	
kennis	vaardigheden en attitudes
De leerling ontdekt en verwoordt 18. de verschillen tussen stereotyperingen over een levensbeschouwing en de binnenkant van een levensbeschouwing. 19. moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS. 20. de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.	De leerling 21. onderscheidt levensbeschouwelijke-stereotypering van levensbeschouwelijke identiteit. 22. gaat constructief om met moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS. 23. oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multilevensbeschouwelijke samenleving. 24. herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

Het ontwikkelen van de *Interlevensbeschouwelijke competenties* wordt beoogd in de onderscheiden lessen LBV en in gemeenschappelijke projecten, zoals de hier aangeboden modules. De modules beogen dus een bijdrage te leveren aan het ontwikkelen van de nodige levensbeschouwelijke competenties met aandacht voor kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes.

Net zoals gesteld bij de eindtermen gewoon lager onderwijs, komen in de lessen LBV drie velden met fundamentele elementen in de ontwikkeling van het kind in beeld. Doelen kunnen gesteld worden met betrekking tot:

- ontwikkeling van de *persoonskern*: basiskenmerken zoals zelfbeeld, motivatie, initiatief, ...;
- *algemene* ontwikkeling: leren communiceren en samenwerken, verwerven van zelfstandigheid, creatief en probleemoplossend omgaan met de omringende wereld...;
- *specifieke* ontwikkeling: het levensbeschouwelijk leergebied.

De identiteitsgebonden lessen LBV en de gemeenschappelijke modules LBV beogen een bijdrage te leveren aan het leren kennen en begrijpen van de eigen levensbeschouwing en identiteit en deze van anderen. Dit proces wordt gestimuleerd en krijgt door communicatie en samenwerking verder vorm.

De inleiding op de eindtermen gewoon lager onderwijs stelt dat *de werkelijkheid voor het kind behoorlijk complex is. Er is de context waarin het kind opgroeit en die een persoonlijke betekenis krijgt voor het kind en de werkelijkheid van een multiculturele en democratische samenleving met ieders persoonlijke interesses en waarden, gevoed door herkomst en cultuur.*

De identiteitsgebonden lessen LBV en de gemeenschappelijke modules LBV beogen het kind deze complexe werkelijkheid te leren begrijpen, ermee om te gaan en een positieve houding te ontwikkelen. De modules trachten de mogelijke kloof te overbruggen tussen de beperkte leefwereld of context van het kind (soms met alleen aandacht voor de eigen identiteit) en anderzijds de ruimere multilevensbeschouwelijke leefwereld. Gezien de complexiteit en gevoeligheid van het levensbeschouwelijke aspect, dienen hierbij de nodige voorzichtigheid en doordachtheid in acht genomen te worden.

Onderstaande ontwikkelingsdoelen beogen een goed (inter-levensbeschouwelijk) samenleven.

1. De leerlingen stellen aspecten van hun eigen levensbeschouwing voor en verwerven inzicht in de eigen levensbeschouwing en deze van anderen. De leerlingen laten zich positief kritisch uit over eigen en andere levensbeschouwingen.
2. De leerlingen leveren een positieve bijdrage aan gemeenschappelijke gesprekken over en tussen verschillende levensbeschouwingen en over maatschappelijk relevante thema's die ook de leefwereld van kinderen raken. De leerlingen onderscheiden en waarderen gemeenschappelijkheid en diversiteit.
3. De leerlingen geven hun constructieve medewerking aan een project opgezet door de eigen of verschillende levensbeschouwingen en kunnen dit project kaderen binnen de waarden van hun levensbeschouwing en deze van anderen.

Deze ontwikkelingsdoelen worden in leerlijnen via *ontmoeting (samenzijn)* uitgewerkt

3. Leerlijnen

De leerlingen ontmoeten elkaar bij de gemeenschappelijke modules die het goed **samenleven** beogen te bevorderen. Bij deze ontmoetingen wordt concreet aandacht geschonken aan drie leerlijnen: Het elkaar ontdekken (elkaar leren kennen), met elkaar spreken en met elkaar samenwerken (samen met elkaar dingen doen).

1. **Elkaar ontdekken**, van elkaar leren, informatie aanbieden. Deze leerlijn slaat op het leren kennen van de eigen levensbeschouwing en deze van anderen (het kennisaspect). Kennis over een levensbeschouwing komt bij voorkeur van binnenuit of van de betreffende levensbeschouwing zelf. In **ontmoeting** leren we elkaar kennen. Het leren kennen beoogt te leiden tot inzicht, begrip, haalbare inleving en een positief kritische en respectvolle houding.
2. **Met elkaar spreken**, het gesprek stimuleren. Kennis en begrip van de eigen levensbeschouwing en deze van anderen wordt in deze leerlijn uitgebreid en verdiept door **ontmoeting** via gesprek, communicatie en dialoog. Bovendien kunnen gemeenschappelijke thema's aan bod komen. Verschillende benaderingen van eenzelfde thema of zoeken naar gemeenschappelijke normen en waarden. Gemeenschappelijkheid en diversiteit, ook het aanvaarden van verschillen in opvattingen en waarden, komen hierbij in beeld.
3. **Met elkaar samenwerken**, het samenwerken bevorderen. **Ontmoeting** en het ontdekken van gemeenschappelijkheid kunnen uitnodigen om samen te handelen. Samenwerken aan projecten met bijvoorbeeld een sociaal engagement, kan de ontmoeting nog versterken en de kennis over elkaar verder uitbreiden en verdiepen. Waarden zoals verbondenheid, het bij elkaar en anderen betrokken zijn, kunnen hierbij in beeld komen.

De leerlijnen zijn niet strikt van elkaar gescheiden maar vloeien in elkaar over. Elke leerlijn legt wel eigen accenten.

4. Levensbeschouwingen leren kennen en vaardigheden ontwikkelen

Omdat het kennisaspect over levensbeschouwingen, dat in de modules wordt aangeboden, aangereikt werd door de eigen levensbeschouwing zelf, geven de modules een beeld van levensbeschouwingen dat uit het *hart* of de *binnenkant* ervan komt.

Medewerkers aan de ontwikkeling van de modules hebben de samenwerking als zeer aangenaam, hartverwarmend, inspirerend en vooral zeer leerrijk ervaren. Men voelde zich meer betrokken bij elkaar, leerde elkaar beter kennen en de eigen vaardigheden werden verruimd. Deze leermeesters vertelden het volgende.

- Er werd veel informatie uitgewisseld, men leerde elkaar beter kennen in gemeenschappelijkheid en verscheidenheid en nieuwe inzichten groeiden.
- Men voelde zich in een open sfeer ongeremd om over verschillen te spreken, men vulde elkaar aan en er was saamenhorigheid.
- Er werden in een constructieve samenwerking mooie projecten uitgewerkt die een bijdrage kunnen leveren aan een betere saamenleving.

Zoals door de intensieve samenwerking in de werkgroepen bij de deelnemers vaardigheden verder werden ontwikkeld, zo zal dit ook mogelijk zijn bij de schoolteams levensbeschouwelijke vakken wanneer de voorbereiding van uitvoering van de modules voldoende aandacht krijgt. Hoe intensiever de voorbereiding is, hoe diepgaander men met elkaar overlegt en hoe beter men elkaar tracht te begrijpen, hoe groter het leereffect bij de leerlingen zal zijn.

Hieronder noteren we enkele uitspraken van medewerkers aan de werkgroepen als uitdaging om met jouw schoolteam levensbeschouwing mee in dit proces te stappen:

- *Het is hartverwarmend om saamen te werken, het geeft nieuwe inzichten en het uitwisselen van ideeën helpt bij het uitdiepen en delen van de eigenheid van onze levensbeschouwing.*
- *Een krachtige motor van inspiratie. Wanneer je een hele dag saamenzit, ontvang en verwerk je veel informatie.*
- *We hebben meer begrip gekregen en zijn dichter bij elkaar gekomen ondanks verschillende levensbeschouwingen. Het is een productieve, open en aangename ervaring. Zeer leerrijk en verrijkend.*
- *Bij openheid en respect kan je vrijuit spreken zonder angst om te kwetsen. Er waren interessante confrontaties met onderwerpen die uitgewerkt werden.*
- *We vullen elkaar aan, het was een prachtige samenwerking samengeweven met de inbreng van onze eigen levensbeschouwing.*
- *Doelgerichte, effectieve, constructieve, fijne en vlotte samenwerking met ernst en humor die hand in hand gaan.*
- *Saamenhorigheid. Heel leuk, interessant en toekomstgericht enorm belangrijk wegens de multiculturele saamenleving.*
- *Een aanstekelijk gevoel van inspiratie trok als een lopend vuurtje door de redactie van de module.*
- *Het is heel leuk, verrijkend, inspirerend, ... om met de verschillende mensen met de verschillende achtergronden saamen dingen uit te werken. Zeker voor herhaling vatbaar.*
- *Positieve ervaring. Iedereen heeft, denk ik, inspiratie opgedaan en we hebben voor de leerlingen een mooi project uitgewerkt dat hopelijk zal bijdragen tot een beter saamenleven.*
- *Het is boeiend om de visie en werking van andere levensbeschouwingen te horen en te delen.*
- *Zinvol project met de nodige vrijheid naar elke levensbeschouwing toe om aan te passen.*
- *Saamenleven kan heel vlot verlopen als iedereen het wil. Verschillende gemotiveerde mensen ontmoet! Zalig.*

5. Geëngageerd aan de slag met gemeenschappelijke modules

Dit aanbod gemeenschappelijke modules LBV wil lokale initiatieven, die inspelen op school-eigen situaties en actualiteit, niet verdringen of er de plaats van innemen. Ze willen pedagogische en didactische ondersteuning bieden aan de leermeesters LBV.

Het is heel waardevol dat in elke school levensbeschouwingen elkaar ontmoeten rond een beperkt uitgebalanceerd aanbod van gemeenschappelijke projecten met aandacht voor eigenheid en diversiteit. Zoals aangegeven in de competenties en leerlijnen dienen leerlingen in ontmoeting andere levensbeschouwingen in hun eigenheid te leren kennen en dienen ze interlevensbeschouwelijke vaardigheden te ontwikkelen.

Gemeenschappelijke projecten hebben ook niet de bedoeling om de leerplannen van de onderscheiden levensbeschouwingen in het gedrang te brengen maar zijn complementair. De onderscheiden leerplannen blijven de norm.

Planning is noodzakelijk en bewuste keuzes moeten gemaakt worden vanuit dit aanbod modules en eventueel gangbare projecten in de school.

De modules kennen een geleidelijke opbouw die de ontwikkeling van de leerlingen volgt en het is ook vanzelfsprekend dat in hogere leerjaren gemeenschappelijk meer en diepgaander aanbod komt dan in lagere leerjaren.

De Erkende Instanties van de godsdiensten en de Vereniging van de niet-confessionele zedenleer hebben het geleidelijk uitbouwen van levensbeschouwelijke projecten meegedeeld aan de minister en de hogere administratie van het Ministerie van Onderwijs en Vorming in een schrijven van 30 juni 2010.

De inspecteurs-adviseurs van de onderscheiden levensbeschouwingen begeleiden deze modules en bewaken de toepassing ervan.

De modules zijn bruikbaar in scholen met een ruime of beperkte aanwezigheid van gevolgde levensbeschouwingen omdat de modules informatie over alle onderwezen levensbeschouwingen bevatten. De module brengt als het ware de op de school niet-aanwezige levensbeschouwingen toch in de klas. Indien hieraan een bevoorrechte externe getuige van een levensbeschouwing toegevoegd kan worden, blijft dit uiteraard aan te bevelen.

Voor de pedagogische waarde van de modules voor de leerlingen is het belangrijk om deze modules samen met je collega's diepgaand te bespreken, eigen visies met elkaar te delen en elkaar te leren begrijpen. Zo worden ook eigen motivatie en vaardigheden aangescherpt (zie punt 4). Een enthousiast team zal uitstraling overdragen op de leerlingen. De leerlingen zullen de voorbeeldfunctie van hun leerkracht opmerken ook wat betreft motivatie, intentie, visie en bezieling. Levensbeschouwelijke vakken worden best gegeven door gemotiveerde en geëngageerde leerkrachten met visie en bezieling. Het pedagogisch effect hiervan is voor de leerlingen en de samenleving van grote waarde. Dezelfde visie en motivatie mogen het levensbeschouwelijk schoolteam bezielen om geëngageerd met de modules aan de slag te gaan zodat het pedagogisch effect ervan voor de leerlingen en de samenleving groot mag zijn.

Enthousiasme en succes toegewenst bij de uitvoering van de modules!

6. Overzicht modules

Het aanbod modules is zeer verscheiden. Zo laat een module van slechts maximum 50 minuten de leerlingen even kennismaken met andere levensbeschouwingen en de verscheidenheid ervan bij de opstart eerste leerjaar. Modules derde graad bieden de leerlingen de mogelijkheid om gedurende meerdere lesuren samen te werken rond thema's zoals zingeving, verscheidenheid, anders-zijn en kenmerken van levensbeschouwingen. Ook thema's zoals natuur, armoede en rouwen komen aan bod met telkens aandacht voor de levensbeschouwelijke aspecten en de verscheidenheid hierbij. Uiteraard kunnen de modules aangepast worden aan de situaties waarbinnen ze gebruikt worden.

Ontmoetingen	
elkaar ontdekken - met elkaar spreken - met elkaar samenwerken	
1ste graad	De berenvrienden Vrede in de berenklas
2de graad	Ik heb mijn eigen naam en jij ook! Anders-zijn. Verscheidenheid: een rijkdom! Stilstaan bij armoede Beloofd is beloofd De aarde en haar waarde Vrede
3de graad	Begrafenisrituelen en rouwen Anders-zijn: Aparte -mensen Kent vrede grenzen? Verrassende ontmoetingen We vieren de verschillen
Samenleven	

De fiches, die volgen onder punt 7, geven een indruk van de inhoud en de beoogde doelen. De modules zelf worden aangeboden door de onderscheiden levensbeschouwingen en zijn ook te downloaden via:

www.everyoneweb.com/nascholinglbv

7. Fiches modules

7.1 Fiche 1: De berenvrienden

De berenvrienden

Eerste kennismaking met de verschillende levensbeschouwingen

Doelgroep: eerste leerjaar

Aanbevolen lesuren: 1

Doelstelling

Leerlingen maken vanuit hun vertrouwde lesgroep (eigen klas) kennis met de verschillende leermeesters levensbeschouwelijke vakken en de verschillende levensbeschouwingen.

Leerlingen voelen zich benaderd en aanvaard zoals ze zijn ongeacht hun levensbeschouwing.

Leerlingen ontdekken dat er verschillen in levensbeschouwing zijn tussen henzelf en andere kinderen en dat deze verschillen aanvaard worden en bij het samenleven horen.

De leerlingen kunnen van enkele voorwerpen of afbeeldingen aangeven bij welke levensbeschouwing deze horen.

Leerlingen maken nader kennis met de leermeesters en ervaren dat het verdelen van de klas en het omgaan met elkaar in een open en warme sfeer verloopt.

Competenties ILD en ILS (overzicht op pagina 4 Inleiding modules): 2, 8, 10, 13, 17, 19.

Beschrijving project

Dit project wil de kinderen bij het begin van het eerste leerjaar op een speelse manier laten kennismaken met de levensbeschouwelijke keuzes van henzelf en van hun klasgenootjes, die door hun ouders gemaakt zijn. Ze maken ook kennis met de verschillende leermeesters en enkele voorwerpen, afbeeldingen en gebruiken eigen aan de verschillende levensbeschouwingen.

De diversiteit in de verschillende levensbeschouwingen wordt geduid op het niveau eerste leerjaar aan de hand van enkele karakteristieke voorwerpen of afbeeldingen en via verschillende werkvormen.

Het project werkt met het verhaalimpuls van de beertjes die elk een levensbeschouwing voorstellen, herkenbaar aan hun T-shirt. Elk beertje heeft ook een rugzakje (of schatkist) waarin enkele levensbeschouwelijke voorwerpen en/of afbeeldingen worden bewaard. Met deze beertjes kan later in eigen en gemeenschappelijke lessen verder worden gewerkt. Ze kunnen ingezet worden bij vertelling en verwerking; het rugzakje kan verder aangevuld worden met meerdere (voor de levensbeschouwing betekenisvolle) voorwerpen of afbeeldingen.

7.2 Fiche 2: Vrede in de berenklas

Vrede in de berenklas

Doelgroep: eerste graad

Aanbevolen lesuren: 2

Doelstelling

De leerlingen maken kennis met elkaar en elkaars begroetingsrituelen.

De leerlingen verkennen het begrip vrede door samen te zoeken naar associaties op prenten.

De leerlingen ontdekken in het verhaal van vrede in de berenklas hoe de beren ieder op hun eigen manier naar vrede kijken.

De leerlingen beelden elk op hun eigen manier op een vredespop het begrip vrede uit; de vredespopjes vormen samen een vredesmuur.

De leerlingen drukken op een beeldende manier vrede uit door middel van het memory-spel en kunnen deze activiteit samen in vrede waarmaken.

De leerlingen en leermeesters LBV laten door dit vredesproject aan de school en schoolomgeving zien dat het inter-levensbeschouwelijk samenleven een positieve uitdaging is en een meerwaarde biedt.

Competenties ILD en ILS (overzicht op pagina 4 Inleiding modules): 2, 8, 10, 13, 17, 19

Beschrijving project

We stappen in de wereld van de beren en gaan samen ontdekken wat vrede betekent: voor onszelf, in onze klas en in onze eigen levensbeschouwing en in deze van anderen.

Door middel van begroetingen en prenten leren we vrede beeldend uitdrukken. De beren vertellen, spelen een spel of sketch en gaan met alle leerlingen iets maken wat alleen maar samen kan.

Ik heb mijn eigen naam en jij ook!

Feesten rond naamgeving in verschillende levensbeschouwingen

Doelgroep: tweede graad

Aanbevolen aantal lesuren: 2 tot 4

Doelstelling

De leerlingen geven het belang weer van het ontvangen en dragen van een naam en beseffen dat elk kind recht heeft op een naam.

De leerlingen geven gebruiken en rituelen rondom de geboorte van een kind en naamgeving weer.

De leerlingen herkennen symbolen van levensbeschouwingen.

De leerlingen hebben aandacht voor culturen en levensbeschouwingen die in hun klas aanwezig zijn.

De leerlingen zien in dat elk kind een eigen sociale en culturele identiteit heeft die afhankelijk is van de context waarin het opgroeit.

De leerlingen tonen zich open voor de verscheidenheid tussen kinderen en appreciëren deze verscheidenheid.

De leerlingen tonen openheid en verdraagzaamheid ten aanzien van sociale en culturele eigenheden.

De leerlingen gaan op een aangename wijze om met andere sociale en culturele eigenheden.

De leerlingen kiezen bij het omgaan met anderen voor ontmoeting en niet voor uitsluiting.

Competenties ILD en ILS (overzicht op pagina 4 Inleiding modules): 2, 4, 5, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 19.

Beschrijving project

De module kan op elk moment van het schooljaar gebruikt worden, maar is zeker nuttig bij het begin van het schooljaar als kennismaking met elkaar.

Dit project wil met de kinderen nader ingaan op de verscheidenheid in gebruiken en rituelen rond geboorte en naamgeving. Dit in verschillende culturen en verschillende levensbeschouwingen. Op een speelse wijze kunnen de leerlingen elkaar en de verscheidenheid tussen levensbeschouwingen leren kennen, respecteren en waarderen. Informatie wordt doorgegeven in een open en aangename omgeving.

Anders-zijn Verscheidenheid: een rijkdom!

Doelgroep: tweede graad

Aanbevolen aantal lesuren: 4 tot 6

Doelstelling

De leerlingen genieten van de film 'Azur en Asmar'.

De leerlingen worden uitgenodigd om zelf de verscheidenheid van mensen als een rijkdom te beleven.

De leerlingen groeien in het besef dat de buitenkant van mensen niet vanzelfsprekend iets zegt over de binnenkant.

De leerlingen vergelijken de manier waarop mensen omgaan met het 'anders zijn' van zichzelf en dat van anderen.

De leerlingen voelen aan dat verscheidenheid een rijkdom met zich kan meebrengen.

De leerlingen erkennen dat waarde en de waardigheid van ieder mens.

De leerlingen worden zich ervan bewust dat ze keuzes moeten maken in het omgaan met verschillen bij anderen.

De leerlingen maken kennis met (concrete) vormen van ontmoeten, uitsluiten, negeren, samenwerken, tegenwerken, verdraagzaamheid en onverdraagzaamheid.

Beschrijving project

Wij leven in een multiculturele samenleving. Dit is ook heel duidelijk merkbaar in onze scholen. De kinderen worden steeds meer en meer geconfronteerd met de onverdraagzaamheid in onze huidige wereld. De media speelt daarin een niet onbelangrijke rol, maar ook in hun eigen omgeving worden ze daar heel regelmatig mee geconfronteerd. Een groot deel van de problemen komt voort uit o.a. vooroordelen van allerlei aard.

In zijn film 'Azur en Asmar' behandelt Michel Ocelot thema's als verdraagzaamheid, anders zijn, gezin en familie, multiculturele samenleving,...

Aan de hand van (filosofische) gesprekken en hoekenwerk komen de leerlingen tot het besef dat ieder mens uniek en dus anders is, maar dat deze verscheidenheid een hele grote rijkdom met zich meebrengt. Ook wordt er bijzondere aandacht besteed aan het samenwerken van de leerlingen.

Aanbevolen aantal lesuren: 5 lesuren (duur van de film: 90')

(minimum 4 – maximum 6: activiteiten in verband met hoekenwerk en het proeven van meegebrachte 'specialiteiten' kan men beperken of uitbreiden)

Stilstaan bij armoede

Doelgroep: tweede graad

Aanbevolen aantal lesuren: 4

Doelstelling

De leerlingen wisselen met elkaar van gedachten over situaties van armoede aan de hand van actuele informatie.

De leerlingen geven weer hoe de vicieuze cirkel van armoede tot stand komt en hoe die verbroken kan worden.

De leerlingen herkennen het conflict van onrechtvaardigheid dat zich voordoet in verband met armoede in de eigen leefwereld en in de grote wereld.

De leerlingen leren de inspiratie en werking kennen van een aantal organisaties die levensbeschouwingen opzetten in de strijd tegen armoede.

Beschrijving project

De armoedeproblematiek samen verkennen en ook beleven, dat is de opzet van deze module.

Eerst ontdekken we hoe vaak we bevooroordeeld zijn en hoe we een aantal factoren van armoede kunnen beschrijven.

Vervolgens leren we de kringloop van de armoede kennen en gaan we op zoek hoe die verbroken kan worden.

Hierbij ontdekken we via een belevenismoment situaties van rijkdom, armoede en onrechtvaardigheid.

Tot slot worden een aantal organisaties en initiatieven voorgesteld, vanuit de verschillende levensbeschouwingen, die zich bezig houden met armoedebestrijding. Hierbij komt ook hun motivatie en inspiratie aan bod.

Beloofd is beloofd

Doelgroep: tweede graad

Aanbevolen aantal lesuren:

Doelstelling

(

Beschrijving project

(

De aarde en haar waarde!

Doelgroep: 2^e graad

Aanbevolen lesuren: 3 tot 4

Doelstellingen

De leerlingen uiten eigen ervaringen met de natuur of met associaties die het begrip natuur oproept.

De leerlingen ontdekken de eigenheid in scheppingsverhalen / ontstaansverhalen (Keuze voor het meest gepaste begrip dient nog gemaakt te worden en misschien wordt een derde alternatief gevonden) uit verschillende culturen en levensbeschouwingen.

De leerlingen geven weer hoe de relatie mens-natuur in deze verhalen aan bod komt of wat de taak van de mens is ten aanzien van de natuur / de aarde.

De leerlingen stellen vast dat er respectvol en respectloos wordt omgegaan met de natuur.

De leerlingen ontdekken dat ze samen met anderen verantwoordelijk zijn voor de natuur, die niet zelf voor haar rechten kan opkomen.

De leerlingen ontdekken de motivatie van mensen en organisaties die zich inspanssen om de natuur te bewaren.

Beschrijving project

Deze lessenreeks wil de samenwerking tussen de verschillende levensbeschouwelijke vakken bevorderen, de leerlingen inzicht geven in de visies van de verschillende levensbeschouwingen op de relatie mens-natuur, de leerlingen elkaar beter laten leren kennen en hen stimuleren om samen aan een betere aarde / wereld te bouwen.

Er wordt telkens vertrokken vanuit de eigen levensbeschouwing om samen tot de ontdekking te komen dat we met zijn allen verantwoordelijk zijn voor de wereld!

Dit thema kan feilloos aansluiten bij een projectweek op school. In iedere school is er wel eens per schooljaar een themaweek over *milieu-natuur-vervuiling*. Met deze module zorgen we ervoor dat de levensbeschouwelijke vakken een meerwaarde aan deze week geven en niet dienen weg te vallen. Onze zorg voor de natuur is immers gebaseerd op de fundamentele levensvraag over de plaats van de mens in de natuur en hierdoor krijgt de mens de taak om voor de natuur te zorgen.

Aanpassingen aan deze module zijn uiteraard mogelijk om ze beter bij een schoolproject te laten aansluiten.

Module: ANDERS. Projectfiche: APPARTEMENSEN.

Doelgroep: 3de graad.

Aanbevolen lestijd: 4 tot 5 u

Doelstellingen

De leerlingen zien in dat vooroordelen de beeldvorming van mensen en groepen kan beïnvloeden en hun houding tegenover elkaar kan bepalen.

De leerlingen gaan op zoek naar elkaar, wisselen informatie uit, luisteren naar elkaar en gaan in gesprek met elkaar over elkaars levensbeschouwing om elkaar beter te begrijpen.

De leerlingen zijn bereid op zoek te gaan naar meer en ruimere informatie over anderen om een zo objectief mogelijk beeld van anderen te ontwikkelen.

De leerlingen tonen interesse en respect voor mensen en culturen die anders zijn en voor andere overtuigingen en levensbeschouwingen.

De leerlingen ontdekken hun eigen mogelijkheden om mee te bouwen aan een betere samenleving.

De leerlingen kunnen zich inleven in de gewoonten, gedachten en gevoelens van anderen.

De leerlingen stellen vast dat het beeld dat ze van mensen en/of groepen maken voor ze hen echt kennen, niet altijd klopt met de werkelijkheid.

De leerlingen stellen vast dat mensen leren kennen tot verrassende ontdekkingen kan leiden.

Beschrijving project:

De lessen werden uitgewerkt rond het luisterverhaal “**APPARTEMENSEN**”

Het verhaal:

Bonnie is een jong meisje dat enkele maanden geleden naar een flat verhuisde. Ze observeert haar medebewoners in het gebouw, maar heeft geen echt contact. Ze vraagt zich af wie de mensen achter de gesloten deuren zijn, wat hun verhaal is. En ze besluit overal te gaan aanbellen om vragen te stellen.

We zullen ook ontdekken dat ondanks alle grote en kleine verschillen, al die **aparte mensen** gezellig kunnen samenleven.

Uitgangspunten

Het appartementsgebouw waarin het verhaal zich afspeelt, staat symbool voor de school, het dorp, de stad, de samenleving, de wereld waarin heel vaak de “hokjesstructuur” opduikt. Ook voor de levensbeschouwingen is de verleiding groot om allen naar “de voordeur” van de anderen te kijken: wat heb ik erover gelezen, gehoord, denk ik erover te weten...? Het is dan ook verrassend en verrijkend om elkaar aan te spreken met onze vragen, echt in gesprek te gaan en respectvol van mening te verschillen.

In deze lessen worden de leerlingen eerst geconfronteerd met de gegevens “van buiten af gezien”. In kleine groepjes brengen de leerlingen hun ideeën over wie de mensen in het verhaal zijn naar voor (toneeltjes e.a.) om deze daarna te vergelijken met de werkelijkheid in het verhaal. Samen met Bonnie ontdekken de leerlingen dat wat je ziet niet volstaat om mensen echt te kennen maar tot vooroordelen kan leiden. Het loont de moeite met mensen te praten om hen te leren kennen en om te weten waarom ze zo “anders” zijn of handelen.

Na het luisterspel gaan de leerlingen dan ook met elkaar in gesprek a.d.h.v. het “PARTY-spel”. In groepjes, gemengd-levensbeschouwelijk samengesteld, wordt zoveel mogelijk juiste informatie uitgewisseld over de verschillende LB en andere culturen. Het naar elkaar leren luisteren om elkaar beter te leren kennen, is hierbij belangrijk zodat het wederzijds respect kan groeien en een echt multicultureel samenleven mogelijk wordt.

We sluiten af in stijl met een heuse “PARTY”.

Begrafenisrituelen en rouwen

Doelgroep: derde graad

Aanbevolen aantal lesuren: 3 of 4

Doelstelling

Vanuit de verschillende levensbeschouwingen op een respectvolle wijze met elkaar in communicatie komen om kennis te maken met de verschillende rituelen en deze te begrijpen.

Ervaringen en emoties i.v.m. afscheid, verlies en/of dood bespreekbaar maken doorheen de verschillende levensbeschouwingen en culturen.

Beschrijving project

Een tiental verhalen komen aan bod waarin kinderen hun ervaringen over begrafenisrituelen en rouwen weergeven. De verhalen komen verschillende levensbeschouwingen en culturen.

De klas wordt in groepen verdeeld (liefst per groep een mooie mix voorzien van verschillende levensbeschouwingen). In elke groep zitten maximum 4 kinderen.

Elke groep krijgt een ander verhaal en een vragenblad. Dit vragenblad is identiek voor alle groepen. Elke groep leest het verhaal en lost de vraagjes op.

Nadien worden de antwoorden geïnventariseerd op bord of op een groot blad papier.

De leerlingen krijgen ieder een werkblad waarop zij de geïnventariseerde antwoorden noteren. Dit werkblad komt in hun map of schrift van hun levensbeschouwing.

Als verwerking kan er een memory-spel gespeeld worden, een woordzoeker opgelost worden of een leeruitstap naar begraafplaatsen georganiseerd worden.

Kent vrede grenzen?

Doelgroep: derde graad

Aanbevolen aantal lesuren: 5

Doelstelling

De leerlingen komen door het project 'Kent vrede grenzen?' tot een interlevensbeschouwelijke dialoog.

De leerlingen verwerven meer kennis, inzicht en begrip in elkaars levensbeschouwingen en komen tot respectvolle omgangsvormen via mondelinge uitwisseling en communicatievormen.

De leerlingen werken samen vanuit een eigen levensbeschouwelijke identiteit en komen zo tot een maatschappelijk engagement.

Beschrijving project

Ayla is een vluchteling. In haar verhaal staat centraal: *Omdat ze willen dat iedereen denkt zoals zij. En daarom gaan we weg. We zullen een ander huis vinden, ergens waar geen ruzie is. Waar je mag zijn wie je wilt.*

Naar aanleiding van dit verhaal leggen de verschillende levensbeschouwingen eigen accenten, Enkele kinderrechten komen aan bod, er wordt gezocht naar parallellen in heilige boeken, in het leven van een historische figuur en in rituelen en tradities.

Dit project levert een bijdrage aan de ontwikkeling naar zelfstandigheid van leerlingen en bereidt hen voor om met een persoonlijke overtuiging en engagement hun plaats in de multiculturele samenleving in te nemen.

Verrassende ontmoetingen

Doelgroep: derde graad

Aanbevolen aantal uren: 8

Doelstelling

Het project heeft tot doel dat kinderen – over de levensbeschouwingen heen- elkaar écht ontmoeten en aan elkaar kunnen vertellen wat ‘hun inspiratie’ is. We willen hen laten nadenken over ‘hun eigen levensweg’, de keuzes die ze zelf maken en de rol die hun levensbeschouwing daarbij speelt. We moedigen hen aan om ‘hun wegwijzer’ inhoud en betekenis te geven.

Vanuit het ontmoeten van elkaar willen we de kinderen laten nadenken over de weg die ze als klas gaan. Welke waarden zijn richtinggevend? Hoe willen ze met de diversiteit van levensbeschouwingen in hun klas omgaan? Vanuit het mogen ervaren van gastvrijheid door de volwassenen (leerkrachten levensbeschouwelijke vakken) moedigen we hen aan om zelf ook open en gastvrij met anderen om te gaan. De lessenreeks is uitgewerkt op verschillende niveaus: Ik- klasgroep- wereld.

Beschrijving project

Vooraf bouwen de leerkrachten samen met kinderen een grote tent. Deze wordt de ontmoetingsplaats tijdens de lessen.

In de eerste les worden de kinderen in de tent onthaald. Ze staan eerst individueel stil bij wat / wie hen inspireert. Het verhaal van de roeping van Abraham/ Ibrahiem kan een opstap zijn om in gesprek te gaan over wat mensen ‘inspireert’, of ze al of niet in een God geloven en wat dit voor hen betekent. Enerzijds verkennen ze hoe godsdiensten en levensbeschouwingen zijn ontstaan, anderzijds ontmoeten ze vooral elkaar en leren zo met de levensbeschouwelijke verscheidenheid om te gaan. Vanuit allerlei foto’s gaan ze met elkaar in gesprek over ‘hun inspiratie’.

In een tweede les ligt de focus op ‘op weg zijn’ in het leven en keuzes maken. Tijdens een gesprek ontdekken de kinderen dat kiezen gepaard gaat met twijfel omdat je meestal iets moet opgeven of moet achterlaten. De kinderen ontdekken dat ze verantwoordelijkheid moeten dragen voor hun keuze en dat ze daarbij vertrouwen nodig hebben dat het goed zal gaan. Per twee interviewen ze elkaar en maken als persoonlijke verwerking hun eigen ‘wegwijzer’.

De derde les worden ze gastvrij onthaald in de tent door de leerkrachten levensbeschouwelijke vakken met dadels, brood, thee,... Na een kort gesprek rond ‘gastvrij zijn’ vertelt een leerkracht het prentenboek ‘Rachid en de blauwe mannen’.

Verhalen en kunstwerken over de Godsontmoeting bij Abraham/ Ibrahiem kunnen door de godsdiensten besproken worden. Voor leerlingen NCZ is dit niet relevant omdat identificatie hiermee niet verwacht wordt.

Met de kinderen komen we tot een dieper gesprek over ‘gastvrij zijn’ en respectvol omgaan met verschillen. Ze maken een ‘klas- wegwijzer’ met de waarden waar zij aan willen werken.

De laatste les legt de klemtoon op ontmoeten en is een oefening in waardevol omgaan met elkaar, over de verscheidenheid heen. Je kunt als team kiezen tussen verschillende actieve en creatieve werkvormen. De laatste les kan je een accent leggen op ‘hoop op wereldvrede’. Een aanrader voor de week van de vrede of als start van een schooljaar.

Wij vieren de verschillen!

Doelgroep: derde graad verspreid over 5de en 6de leerjaar

Doelstellingen:

De leerlingen ontdekken hoe levensbeschouwingen zin geven aan het leven van mensen en merken hierbij de verscheidenheid aan levensbeschouwingen op.

De leerlingen beseffen dat het belangrijk is om zich open te stellen voor anderen en om anderen in hun eigen identiteit te erkennen.

De leerlingen luisteren naar de gedachten, de overtuiging, de gevoelens en het gedrag van anderen en leren deze begrijpen.

Beschrijving project:

STAP 1: IK VERSCHIL, JIJ VERSCHILT, WIJ VERSCHILLEN

→ Iedereen is anders, de levensbeschouwing nog niet in acht genomen.

STAP 2: IK ZIE JOUW LEVENSBESCHOUWING

→ De uiterlijke kenmerken van de verschillende levensbeschouwingen.
(hoekenwerk met: memory, kwartet, ... en uitstappen naar de verschillende huizen)

STAP 3: IK BEGRIJP JOUW LEVENSBESCHOUWING

→ De beweegredenen onderzoeken van het gedrag, belangrijke momenten,... binnen de levensbeschouwingen (m.b.v. een levensloopspel)

STAP 4: WIJ ZIJN GELIJK IN ONZE VERSCHILLEN

→ Zien dat er binnen de levensbeschouwingen ook overeenkomsten zijn (m.b.v. onder andere mensenbingo)

STAP 5: WIJ TONEN ONS BEGRIP EN VIEREN DE VERSCHILLEN

→ Leerlingen organiseren zelf een feest met verschillende aspecten van levensbeschouwingen en vieren zo de verschillen.

Aanbevolen aantal lesuren

5de leerjaar:

STAP 1: 1 lesuur

STAP 2: 2 lesuren

STAP 3: 2 lesuren

6de leerjaar:

STAP 3: 2 lesuren (korte herneming stap 3 uit 5de leerjaar plus verdieping)

STAP 4: 1 lesuur

STAP 5: 3 lesuren (feest inbegrepen)

Totaal: 11 lesuren verspreid over 3de graad